

Dr. Marijan SIVRIĆ

O HERCEGOVAČKOM RODU MIŠLJEN(OVIĆ) I NJEGOVOM RAZVOJU U DUBROVNIKU

Prilog poznavanju starih rodova

U ovom prilogu prati se razvoj obitelji Mišljenović nakon njihovog dolaska iz Hercegovine i nastanjivanja u Dubrovniku potkraj 14. st., do njihovog izumiranja 1604. god. Težište je na prikazu njihovog genealoškog razvitka, nakon dolaska u Dubrovnik, kao dubrovačkih građana, te na gospodarskim i drugim aktivnostima. Riječ je i o njihovim rodbinskim vezama s uglednim građanskim obiteljima iz dubrovačke sredine i inozemstva. To je uvjetovalo i njihov društveni uspon, što se ogledalo osobito kroz članstvo u dvije najeminentnije dubrovačke bratovštine - Antunine i Lazarine.

Ključne riječi: *Mišljenović, rod, Hercegovina, razvoj, Dubrovnik.*

Uvod

Dubrovačke genealogije vezuju podrijetlo ovoga roda za Stolec u Bosanskom Kraljevstvu (*Questa famiglia deriva da Stolec luogo nel Regno di Bosna*), danas grada u Hercegovini. Smatra se da su prvotno bili vlastela (*baroni e nobili*). Utemeljitelj ovog roda je Mišljen, sin Martola Ružice (*Ruxizza*). Njegovi su nasljednici ime kuće zamijenili novim imenom - *Misigleni* (Mišljeni - Mišljenović). Ponekad po svome najstarijem poznatom pretku Martolu, ocu Mišljenovu, nose i nadimak Martolović (*Martolouich*). Tako se ime roda tijekom genealoškog razvoja transformiralo u više varijanti: Ružica - Mišljenović - Martolović.¹ U Dubrovnik su pristigli, kako govore genealogije, oko 1380. god. Prvi je došao već spomenuti Mišljen, sin Martolov.² U ovom radu, temeljem relevantne arhivske građe,

¹ DAD, Genealogija Čingria (dalje: GČ), f. 19.

² DAD, Isto, f. 19.

pratit ćemo razvoj ovoga roda nakon njegovog dolaska i trajnog nastanjivanja u Dubrovniku. U Gradu su živjeli kao ugledni dubrovački građani i gospodarstvenici. Rod je izumro 1604. god., nakon dvostoljetnog obitavanja u Dubrovniku, smrću Gabriela, sina Frana Mišljenovića, posljednjega muškog potomka.

Nekoliko prethodnih podataka

Zanimljivo bi bilo navesti nekoliko podataka iz 1387. i 1388. god. U jednom zapisu odluke dubrovačkog Malog vijeća od 27. studenog 1387. spominje se kovač Mišljen (*Mislen fabro*) koji po ugovoru o godišnjoj plaći od 10 perpera treba doći u Grad i uz to dovesti u Dubrovnik svoju obitelj i ostati tu (*conduxerit familiam suam et manserit in civitate Ragusii*).³ Slično se ponavlja i u zapisu odluke Malog vijeća od 7. siječnja 1388. U njoj se spominje "*Mislen fabro Sclavico*", koji ugovara sa spomenutim vijećem godišnju plaću (*pro suo salario*) od 10 perpera, s tim da dođe u Dubrovnik sa svojom obitelji i tu stanuje cijelu godinu baveći se svojim obrtom.⁴ Prema zapisu od 17. prosinca 1388. Malo vijeće donosi odluku da se spomenutom kovaču Mišljenu (*Mislen fabro*) isplati ranije ugovorena godišnja plaća od 10 perpera.⁵ Iz navedenih činjenica proizlazi da je spomenuti Mišljen, uistinu došao u Dubrovnik sa svojom obitelji, poštujući ugovore sklopljene s dubrovačkom općinom, te tu i trajno ostao. Međutim, teško bi bilo spojiti zanimanje (kovač) spomenutog Mišljenja s onima vlastelinskog podrijetla o kojima govore dubrovačke genealogije. Jedino što se ime (Mišljen) i termin njihova dolaska u Dubrovnik u dobroj mjeri podudaraju. Juraj Mišljenović s bratom spominje se u ispravi Jurja, sina Hrvojeva brata, vojvode Donjih Krajeva, izdate Pavlu, Nikoli i Vlatku Jurjeviću, u Pod Kreševu 12. kolovoza 1434.⁶

Izvor za povijest roda Mišljenović

Već je naprijed spomenuto da neke podatke o rodu Mišljenović daju dubrovačke genealogije građanskih obitelji. Ponešto se može naći i u starijoj dubrovačkoj analistici. Najvažnije i relevantne podatke za poznavanje

³ Odluke veća Dubrovačke Republike, knj. II., zbornik za IJKSN, III. odj., knj. XXI., SANU, Beograd, 1964., str. 388. (red. M. Dinić).

⁴ Isto, str. 449.

⁵ Isto, str. 499.

⁶ F. MICLOSICH, *Monumenta*, str. 379.

povijesti ovoga roda i njegova genealoškog razvitka u Dubrovniku pružaju neke serije Državnog arhiva u Dubrovniku. Nesumnjivo su najvažnije oporuke koje su ostavili u dubrovačkom notarijatu pojedini članovi ove obitelji. Za njihov genealoški razvoj najznačajniji su matrimonijalni ugovori, te ugovori o mirazu (doti). O njihovim poslovnim aktivnostima podatke nalazimo i u drugim serijama spomenutog arhiva. U prvom redu u spisima "Debita Notartioa", "Diversa Notaria", "Diversa Cancellaria", "Carinarnica" i drugima.

Oporuke obitelji Mišljenović

Najstarija oporuka jest Martola Mišljena (*Testamentum Martoli de Misglenio*) od 17. ožujka 1476., promulgirana 15. srpnja iste godine.⁷ Drugu oporuku ostavila je Anuela, žena Martolova (*Testamentum Anuele uxoris Martholi Misiglienouich*) 10. ožujka 1481., promulgirana 17. veljače 1482.⁸ Martolov sin Marin ostavio je oporuku (*Testamentum Marini quondam Martoli di Misglieni*) 16. kolovoza 1502. Proglašena je valjanom 30. lipnja 1505.⁹ Gabriel sin Martola ml. Marinova ostavio je oporuku 10. prosinca, proglašenu 18. prosinca 1566.¹⁰ Posljednja oporuka osobe iz ove obitelji napisana je 2. siječnja 1569., a proglašena je 22. veljače 1572. Ostavila ju je Rusa, žena Martola ml. (*Testamentum Rusae Martholi Misiglienouich*).¹¹

Matrimonijalni ugovori

Kod svih društvenih slojeva u starom Dubrovniku veoma rano se udomaćio običaj da se prije stvarnog stupanja u brak zaključuju ženidbeni ugovori (*pacta matrimonialia*). Ugovore su zaključivali dobno sposobne ugovorne strane ili umjesto njih njihovi roditelji, braća i sestre, ili dalja rodbina, prijatelji, zastupnici (tutori). U ugovoru se, uz mnoge pojedinosti precizirao rok ženidbe i udadbe, vrsta i vrijednost miraza, dote i prćije (*dota et perchivio*). Navodile su se i osobe koje su preuzele obvezu da miraz temeljem ugovora i osiguraju.

Zaključivanje ženidbenih ugovora prakticirali su i pripadnici obitelji Mišljenović. Od sedam matrimonijalnih ugovora ove obitelji tri se odnose

⁷ DAD, Sig. 12, Ser. 1, No 23, f. 9'-10.

⁸ DAD, Sig. 12, Ser. 1, No 24, f. 26'-27.

⁹ DAD, Sig. 12, Ser. 1, No 29, f. 117'-118.

¹⁰ DAD, Sig. 12, Ser. 1, No 42, f. 178'.

¹¹ DAD, Sig. 12, Ser. 1, No 43, f. 183-183'.

na muške (ženidbe), četiri na ženske (udadbe) članove. Ugovori su sklopljeni ovim redom: Katarina, kći Martola, sina Mišljenova sklopila je ugovor 17. lipnja 1477. s Nikolom Nikše di Nale.¹² Marin, sin Martola st. zaključio je ženidbeni ugovor 26. srpnja 1477. s Anulom, kćeri Marina Dobrića (*Anuhla filia di Marino di Natale di Dobrich di Nale*).¹³ Petra, kći Marina Martolova st. (*Petronella filia olim Marini Martoli di Misglieno*), ugovorila je udaju s Martinom Frana Martini (*Martinus filius quondam Francisci Martini*) 1506. god.¹⁴ Martol ml., sin Marina Martolova st. Mišljenovića (*Martholus Mar/ini/ Misglienouich*) ugovorio je brak s Rusom, kćeri Gabriela Evangeliste (*Rusa filia Gabriellis Evangelista*) 18. studenog 1528.¹⁵ Frano, sin Martola ml. Mišljena (*Fanciscus Marth/oli/ de Misglien*), ugovorio je ženidbu 26. veljače 1568. s Marijom, kćeri Paska Martola de Giorgio (*Maria filia Pascalis, Martholi de Giorgio*).¹⁶ Anica, kći Frana Martola ml. Marinova (*Anizza filia quondam Francisci Miseglien*), ugovorila je udaju 25. siječnja 1606. s Kristom Augustina Vlachi (*Christophorus Augustini Vulaichi*).¹⁷ Katarina, druga kći Frana Martola ml. Marinova Mišljenovića, ugovorila je 21. svibnja 1609. brak s Marinom Ivana Vodopie (*Marinus Johannis Vodopia*).¹⁸

Ugovori o mirazu (doti, prćiji)

U Dubrovniku se zarana ustalio običaj da se djevojkama prilikom udaje ili pri odlasku u samostan osigurava miraz i otpremnina. To se činilo po uredbama i običajima dubrovačkim (*secundum ordines et coinsuetudinem Ragusii*). Nju su činili novac, zlatnina, odjeća, ostale pokretne stvari, pa i nekretnine. Vrijednost svega toga ovisila je od moći i imovnog stanja obitelji. Za osiguranje miraza brinuli su se, prije svih, roditelji ili u nedostatku njih, braća i sestre, pa i druga rodbina i prijatelji. Ponekad se dota za siromašne i čestite djevojke osiguravala iz humanitarnih nakana pojedinih dobrotvora. Miraz se često određivao i ostavljao testamentarno, oporučivanjem. Postojali su propisi o mirazu pa i konkretna ograničenja u pogledu vrijednosne kvote.

¹² DAD, GČ, f. 19'. Ugovor nije sačuvan.

¹³ DAD, GČ, f. 19.

¹⁴ DAD, Sig. 13, Ser. 2, No 4, f. 55-55'.

¹⁵ DAD, Sig. 13, Ser. 2, No 6, f. 88'.

¹⁶ DAD, Sig. 13, Ser. 2, No 9, f. 120.

¹⁷ DAD, Sig. 13, Ser. 2, No 11, f. 119-120.

¹⁸ DAD, Sig. 13, Ser. 2, No 11, f. 148.

Kao i ostale dubrovačke obitelji, bilo vlastelinske ili građanske, tako je i obitelj Mišljenović prakticirala spomenuti dubrovački običaj o mirazu ili doti. Od 12 ugovora o mirazu 5 se odnosi na muške, a 7 na ženske članove obitelji Mišljenović.

Prvi je ugovor zaključio je Mišljen, sin Martola Ružice 7. rujna 1384.¹⁹ Martol, sin Mišljena ženio se dva puta, te tako ima dvije isprave o doti. Prva se odnosi na Katarinu, kćer tada pok. Blaža Biloje, koju je Martol preuzeo 1. lipnja 1426. od Katarinine majke Anuele i dvojice očevih zastupnika, a od utrška od prodaje posjeda u župi u vrijednosti 700 perpera i zlatninu od 100 zlatnih mjera (...*ypperperos septuagintos et exagia auri centum*).²⁰ Drugu dotu, u iznosu od 1300 pepera, Martol je primio 20. siječnja 1442. za Anuelu, kći pok. Antuna Butkovića, od njezine braće, Nikole i Jakova.²¹ Katarina, kći Martola Mišljena ugovara dotu 17. srpnja 1429.²² Jeluša, kći Marola st. iz prvoga braka donijela je bogat miraz svome mužu Nikoli Marina de Nale Nalješkić, između ostaloga i novčani iznos od 1600 perpera, koji Nikola preuzima 18. kolovoza 1442.²³ Maria, kći Marola st. Mišljenova ugovor o doti s Ivanom, sinom Cvjetka Turčinovića (*Johanes filius olim Florii Turcinouich*) realizirala je 25. siječnja 1469. donoseći, uz ostalo, i novčani iznos od 1300 perpera.²⁴ Marin Martola st. Mišljena (*Marinus olim Martoli de Misglen*) prema ugovoru o doti dobio je od Anule, kćeri Marina Bože Dobrića (*Anuele*

¹⁹ DAD, GČ, f. 19.

²⁰ "*Ego Martolus de Misglen confiteor quod supra me et supra omnia bona mea pro dote et perchivio Catharine filie quondam Blasi de Biloie uxoris mee habui et recepi ab Anuela uxoris quondam dicti B(l)asii matri dicte Catharine, a dominio Blasio Stanchi et a Stano Iliich tutoribus et tutorio nomine heredibus dicti quondam B(l)asi de Biloie michi dantibus et solventibus de denariis et bonis dicte tutele pro dote dicte Catharine uxoris mee...*" (DAD, Sig. 13, Ser. 1, No 5, f. 39).

²¹ "*Ego Martolus di Mislen confiteor quod supra me et omnia mea bona pro dote et perchivio Anuele filie quondam Antonii di Butcho uxoris mee habui et recepi a Nicolo et Jacobo fratribus et filiis dicti quondam Antonii di Butcho ypperperos Mille trecentos...*" (DAD, Sig. 13, Ser. 1, No 6, 25).

²² DAD, GČ, f. 19; Ugovor o doti nije sačuvan.

²³ "*Ego Marinus de Nale confiteor quod supra me et omnia mea bona pro dote et perchivio Jelluusse filie Martoli de Mislien uxoris mee habui et recepi a dicto Martolo socero meo michi dante et solvente pro dote et perchivio predictis ypperperos Mille sexcentos gross. Ragusii...*" (DAD, Sig. 13, Ser. 1, No 6, f. 31ž).

²⁴ "*Ego Johan(n)es Filius olim Florii Turcinouich confiteor quod supra me et omnia mea bona pro dote et perchivio Marie filie Martoli Misglen uxoris mee habui et recepi a dicto Martolo socero meo, michi dante et solvente pro dote et perchivio pr. Dictos ypperperos Mille trecentois gross. Ragusii...*" (DAD, Sig. 13, Ser. 1, No 7, f. 56ž).

filie Marini Natalis di Bono) 1. srpnja 1484. novčani iznos od 1300 perpera.²⁵ Miraz za Petronelu, kćer Marina Martolova Mišljena preuzeo je Martin, sin Frane Martinovića 26. ožujka 1511., u kojem se nalazio i novčani iznos od 1600 perpera.²⁶ Anica i Marica, kćeri i Frano, sin Martola Marinova Mišljenja realizirali i su dote 1548., 1556. i 1568. god.²⁷

Uz već spomenute novčane iznose Mišljenovići su, kao imućni dubrovački građani, uobičavali uz miraz davati i druge vrijednosti. Na isti način primali su darove od drugih obitelji prilikom ženidbi svojih članova. Tako je bilo uobičajeno davanje zlatnine ili srebrnine (*exagia auri, exagia argenti*), koja se kretala u vrijednosti od 100 do 200 zlatnih mjera (*exagia*). Tako je Martol Mišljen za svoju kćer Jelušu dao “*exagia auri centum et quadraginta*” prilikom udaje 1442. god. za Nikolu Marina de Nale. Drugoj kćeri Mariji Martol darovao je “*exagia auri ducentos*” prilikom udaje 1469. god. za Ivana, sina Cvjetka Turčinovića. Petroneli, kćeri tada umrlog Marina, sina Martola Mišljenovića, njezin brat Martol ml. daruje “*exagia auri centum quinquaginta*” prilikom udaje 1511. god. za Martina, sina Frane Martini (Martinovića). Na isti način ovu vrstu darova donosile su i žene koje su dolazile prigodom udaje u kuću obitelji Mišljenović. Katarina, kći tada umrlog Blaža Biloja, dobila je od svoje majke Anuele i skrbnika “*ehagia auri centum*” kada se udala 1426. god. za Martola st. Mišljena. Žena iz drugog braka Martola st. Mišljena, Anuela, kći umrlog Antuna Butkovića (*filia quondam Antonii di Butcho*) donijela je “*exagia auru centum*”), što su joj 1442. god. darovala braća, Nikola i Jakov. Marin, sin Martola Mišljena preuzeo je “*exagia auri quinque centum*”, koju je darovao Anueli, njegovoj ženi, njezin otac Marin Natalis de Bono (Dobrić) prilikom udaje 1484. god. Često se kao darovi spominju toge, kao ogrtači ili duge haljine (*guaranzoli*), te različiti plaševi (*gonelle*), razni ornat i uresi: ogrlice i narukvice (*frixature*). Ima i primjera kada se miraz podmirivao prodajom nekretnina: posjeda ili kuća.

²⁵ “*Ego Mainus olim Martoli de Mislien confiteor quod supra me et omnia mea bona pro dote et perchivio Anuele filie Marini Martoli di Bono uxoris mee habui et recepi a dicto Marino natalis socero meo michi dante et solvente pro dote et perchivioo predictis ypp. Mille nonigentos...*” (DAD, Sig. 13, Ser. 2, No 8, f. 115).

²⁶ “*Ego Martinus quondam Francisci Martinouich confiteor quod supra me et omnia mea bona pro dote et perchivio Petronelle filie olim Marini Martoli di Misiglien uxoris mee habui et recepi a martolo Marini Misglien fratrem dicte Petronelle ...pperperos Mille sexcentos...*” (DAD, Sig. 13, Ser. 1, No 11, f. 57', 14. 04. 1511.).

²⁷ DAD, GČ, f. 19'; Ugovori o dotama nisu sačuvani.

Povijest i razvoj roda

Bolje poznavanje roda Mišljen(ović) slijedi od druge polovine 14. st. što nam omogućuju oporuke, ženidbeni ugovori, ugovori o mirazu i drugi arhivski spisi. Već je u uvodu spomenuto da je utemeljitelj roda Martol, rečeni Ružica (*detto Ruzzica*). Njegov sin je Mišljen (*Misliglien*). Po njemu je i rod dobio novo ime Mišljen (Mišljenović). Bio je oženjen s Jelušom Obrić Pagerović. Imali su djecu: Martola, Obrića i Marina (Maroja). Obrić je umro kao dijete.

Martol i Marin (Maroje) bili su poslovni ljudi, prevalentno trgovci na Levantu, posrednici u dopremi i prodaji srebra iz dubrovačkog zaleđa (Bosna, Srbija), a potom i novčari. Nastupaju zajednički (kompanjoni), ali i pojedinačno. Stupaju u poslovne odnose s dubrovačkom općinom, Kovnicom novca (*Zeccha*) i pojedincima iz poslovnih krugova.

Martol je u poslovnoj sprezi u više prilika s trgovcem i novčarom Mihom Cicerićem (*Zizerich*). Tako u notarijatu 27. travnja 1442. udruženo zaključuju poslovni ugovor.²⁸ Posudbu u iznosu od 300 zlatnih dukata 21. studenog 1444. Martol i njegov kompanjon Miho Marina Cicerovića dali su Mihajelu de Crosis i njegovom sinu Marinu. Spomenuti iznos vraćen im je u dva obroka od 200 i 100 perpera 1446. god.²⁹ Zajedničko zaduženje u notarijatu Martol Mišlen i Miho Cicerović imali su 5. veljače 1445. kod Martina Dobrića de Nale.³⁰

Marino - Maroje vjerojatno nije ženjen, ali ga znamo kao poslovnog čovjeka trgovca, koji se bavio, uz ostalo, unosnim poslom, uvozom i prodajom srebra. U dubrovačkoj Kovnici (*Zeccha*) od 1422. do 1442. god. spominje se dvanaest puta u svezi s isporukom srebra. U jednom slučaju 1442. god. u poslovnom je odnosu s Antom Dobrosalićem³¹ U poslovnim je odnosima i s nekim drugim osobama iz svijeta trgovine i novčanih poslova. U dubrovačkom notarijatu 12. veljače 1427. Maroje s Pribisavom Radulinovićem, također trgovcem srebrenom rudom, jest prokurator Đivku Jurkoviću (*Giucho Jurchouich*),³² a u istoj ulozi prokuratora je i

²⁸ DAD, Sig. 10, Ser. 1, No 26, f. 24.

²⁹ "Nos Michel de Crosis et Marinus eius filius confiteor quod supra nos et omnia nostra bona habuimus et recepimus a Martolo di Mislien et Michaele Marini Zizerouich nobis dantibus et solventibus ... in soicitatem et collegantiam ... duraturam uno anno proxime futuris... ducatos auri trecentos..." (DAD, Sig. 10, Ser. 1, No 22, f. 52ž).

³⁰ DAD, Sig. 10, Ser. 1, No 22, f. 173.

³¹ Iz Dubrovačkih arhiva, knj. II., str. 5, 8, 17, 57, 74, 118, 122, 124, 127, 129, 131. (red. M. Dinić).

³² DAD, Sig. 10, Ser. 1, No 14, f. 188ž.

29. travnja 1429. Đivku Đurkoviću (*Giucho Giurchouich*) zajedno s bosanskim trgovcem Šimunom Glavićem,³³ stalno nastanjenim u Dubrovniku, gdje je postao i dubrovački građanin (*Civis Ragusinus*). Zaduženje u notarijatu kod Katalonca Franka Pavkova (*Francischo Pauci Catelano*) na 223 zlatna dukata (*ducatos auri ducentos viginti tres*) učinio je 30. kolovoza 1431.³⁴

U više prilika braća Martol i Marin (Maroje) u poslovnim odnosima istupaju udruženo na osnovu poslovne solidarnosti (*collegantia*). U tom odnosu nalazimo ih u notarskoj zadužnici od 17. veljače 1418. kada se zadužuju kod Radoslava Cvjetkovića na 700 zlatnih dukata na godinu dana.³⁵ Zajednički nastupaju braća Martol i Marin prema Mihiu pok. Marina Cicerića (*Michael quondam Marino Zizerich*) 19. srpnja 1419.³⁶ S trgovcem i novčarem Marinom Bicićem (*Bicia*) zajednički ugovor potpisali su 1. veljače 1427.³⁷ S Ivanom Jamometovićem zajednički poslovni ugovor zaključili su 30. kolovoza 1431.³⁸ Ponovno su Martol i Marin poslovni partneri u ugovoru od 28. veljače 1441., koji je zaključen s Mihoćem Cicerovićem (*Michoz Zizerouich*).³⁹

Martol, stariji, i njegova obitelj

Obiteljsku lozu produljio je najstariji sin Martol. O njemu nalazimo dosta podataka. Martol se ženio dva put. Prvi put se oženio s Katarinom Bose de Beloe s kojom je imao kćer Jelušu, koja se prema ugovoru o doti od 18. kolovoza 1442. udala za Božu Nale (*Natale di Marino Nale*).⁴⁰ Drugi put se oženio, prema ugovoru o doti od 20. siječnja 1442., s Anuelom, kćeri Antoja de Butcho.⁴¹ S njom je imao šestero djece; dva sina: Martola i Marina, te četiri kćeri: Margaritu, Mariju, Katarinu i Jelušu.

³³ DAD, Sig. 10, Ser. 1, No 14, f. 290.

³⁴ DAD, Sig. 10, Ser. 1, No 15, f. 115.

³⁵ “*Nos Martolus et Maroe fratres et filii Miglsen confiteor quod supra nos et supra omnia bona nostra habuimus et recepimus a Radoslao Zeuetchouich nobis dante de suis ppriis denari ducatos auri septuagintas in societatem et collegantiam duraturam pro unum annum proxime futuris cui quibus denariis tenemur et exercere pro suis.*” (DAD, Sig. 10, Ser. 1, No 13, f. 19.).

³⁶ DAD, Sig. 10, Ser. 1, No 13, f. 00ž.

³⁷ DAD, Sig. 10, Ser. 1, No 14, f. 94ž.

³⁸ DAD, Sig. 10, Ser. 1, No 15, f. 316ž.

³⁹ DAD, Sig. 10, Ser. 1, No 25, f. 22ž.

⁴⁰ DAD, Sig. 13, Ser. 2, No 6, f. 31ž.

⁴¹ DAD, Sig. 13, Ser. 1, No 6, f. 25.

Prema ženidbenom ugovoru od 19. siječnja 1460. Margarita se udala za Antoja di Giorgi,⁴² Marija prema ugovoru o mirazu od 25. siječnja 1469. udala se za Ivana Cvjetkova Turčinovića.⁴³ Prema matrimonijalnom ugovoru od 17. lipnja 1477. i ugovoru o doti Katarina se udala za Nikolu Nikše Nale,⁴⁴ dok je najmlađa Martolova kćerka Jeluša postala kasnije redovnica u dubrovačkom ženskom samostanu sv. Andrije.

Oporuka Martola Mišljena

Najstarija oporuka u obitelji jest upravo ona Martola Mišljenova iz 1476. god., napisana u Dubrovniku 17. ožujka i proglašena 15. srpnja iste godine.⁴⁵ Oporukom je Martol st. ostavio više legata - crkvama, samostanima i pojedincima. Legat od šest perpera ostavio je sv. Mariji (katedrali) u Dubrovniku za "desetine i prvine". Svetom grobu u Jeruzalemu ostavio je 50 dukata, nekom svećeniku koji bi se molio za dušu njegovu. Pet perpera namijenio je redovnicama samostana sv. Frane u Dubrovniku na ime govorenja gregorijanskih misa. Za iste gregorijanske mise ostavio je 5 perpera samostanu sv. Dominika u Dubrovniku. Jednu perperu ostavio je velikom "Ospitalu", te Ospitalu "de Catedra di S. Pietro", kao i "Ospitalu" sv. Stjepana, sv. Inocenta i sv. Ivana na Pustjerni, dok tri perpere ostavlja sv. Lazaru. Legat je ostavio za svećenike u Fermu. Redovnicima Svetoga Križa za gregorijanske mise namijenio je pet perpera.

Pored legata ostavljenih crkvama i samostanima, te svećenicima, redovnicima i redovnicama, Martol je odredio legatate i svojim najbližim. Kćeri Katarini za njezinu udaju ostavio je 700 dukata ili pak i više, ako to odluče izvršitelji njegove oporuke. Za udaju neke "donzelle" namijenio je 30 perpera. Svome sinu Marinu ostavlja sve ono što se odnosi na nekretnine i pokretne stvari. To sve, što ostavlja svom sinu Marinu, za života uživala bi Martolova žena Anuela, odnosno Marinova majka. Naredio je da se da dota (miraz) njegovoj kćeri Jeluši koju je on dao njezinom mužu Boži (Natalu). Zapovjedio je da se pošalje jednoj osobi u Jeruzalem za sahranu njegovog sina Antuna, te za to namjenjuje 50 perpera. Jakovu Butko (Butković) iz ljubavi, kako testator ističe, ostavlja za prsten 10 perpera. Isti iznos za prsten ostavio je kćerima Margariti i Mariji.

⁴² Ugovor o doti nije sačuvan.

⁴³ DAD, Sig. 13, Ser. 1, No 7, f. 96.

⁴⁴ Ženidbeni ugovor i ugovor o mirazu nisu sačuvani.

⁴⁵ DAD, Sig. 12, Ser. 1, No 23, f. 9'-10.

Za izvršitelje oporuke Martol je odredio svoju ženu Anuelu, Jakova de Butko (Butković) i još dvije osobe. Kćeri Jeluši, redovnici, ostavio je legat za uzdržavanje za njezinog života što bi osigurao njegov sin Marin na račun njegovih (*Martolovich*) dobara. Na kraju je testator preporučio svoju dušu sinu Marinu, kao i duše svoga oca, majke i brata mu Marina.

Oporuka Anuele, žene Martola Mišljena

Oporuku je ostavila i Martolova supruga Anuela (*Testamentum Anuele uxoris Martholi Misglienouich*) napisana 10. ožujka 1481. i proglašena 17. veljače 1482.⁴⁶ Oporukom je ostavila legate crkvama, samostanima i humanitarnim institucijama. Katedralnoj crkvi sv. Marije za desetine i prvine ostavila je šest perpera. Legate za gregorijanske mise u iznosu od pet perpera ostavila je sv. Dominiku i sv. Frani u Dubrovniku, Svetom Križu u Gružu, franjevcima na Daksi i Ombli, redovnicama u sv. Andriji u Dubrovniku, da bi se svi molili za dušu njezinu i duše njezinih umrlih. Siromašnima u sv. Lazaru namijenila je pet perpera za iste nakane. Svojim kćerima Margariti i Mariji ostavila je po 20 perpera. Svojoj kćeri Jeluši, tada redovnici u sv. Andriji, ostavila je “*gonella negra nova*”, “*un choreto bianco*” i “*un borto*”. Svom bratu Jakovu za ljubav ostavila je 20 perpera, a kćerima svoga brata Nikole 10 perpera. Svom sinu Marinu ostavlja svoj dio (*quarto*) i sve druge stvari koje njoj pripadaju. Svojoj sestri Katarini ostavila je 10 perpera, te “*una gonella negra*”, svoga muža Martola. Trideset perpera ostavila je na slobodno raspolaganje izvršiteljima oporuke. Za izvršitelje Anuela je imenovala fra Domenika, svoga ispovjednika, svoga sina Marina, brata Jakova i Antuna Giorgia.

Obitelj Marina, sina Martola Mišljena, starijega

Martolov sin Marin bio je oženjen s Anuhlom, kćeri “Natal di Dobrich Nale” prema ženidbenom ugovoru od 26. srpnja 1477. i ugovoru o doti od 1. srpnja 1484.⁴⁷ Imali su petero djece; dva sina: Martola i Marina, te tri kćeri: Anuelu, Petronelu i Maru. Kći Petronela (Petra) udala se prema ženidbenom ugovoru od 8. siječnja 1506. i ugovoru o doti od 14. travnja 1511. za Martina, sina Frana Martini.⁴⁸ Marin je bio trgovac i poslovao je u Veneciji. I on je ostavio kraću oporuku napisanu 16.

⁴⁶ DAD, Sig. 12, Ser. 1, No 24, f. 26'-27.

⁴⁷ DAD, ženidbeni ugovor nije sačuvan; Sig. 13, Ser. 1, No 8, f. 115.

⁴⁸ DAD, Sig. 13, Ser. 2, No 4, f. 55-55'; Sig. 13, Ser. 1, No 11, f. 57'.

kolovoza 1502. koja je proglašena 30. lipnja 1505.⁴⁹ Legat “*per decime e primicie*” od tri perpere ostavio je sv. Mariji u Dubrovniku, a sv. Mariji na Dančama jednu perperu. Redovnicima sv. Frane u Dubrovniku ostavio je legat od pet perpera za gregorijanske mise koje bi oni govorili. Leproznim u sv. Lazaru namijenio je tri perpere, te nezbrinutima pet perpera. Općini u Veneciji namijenio je legat od 20 dukata da bi ona to utrošila za određenu namjenu. Ostavio je na slobodu i volju svojim izvršiteljima da daju za udaju ili, pak, u povodu primanja zavjeta njegovih kćeriju onoliko koliko se njima učini potrebitim. Kada se to podmiri, sve ostalo od njegovih nekretnina i pokretnih stvari ostavio je svom sinu Martolu kojeg određuje i za univerzalnog nasljednika. Za epetrope (izvršitelje) svoje oporuke Marino je odredio svoga punca Marina Natale di Nale, suprugu Anuelu, te sina Martola, Nikolu de Domenego di Lorenzo Fifa, Bernarda Mar. di Nale i Augustina Mar. di Nale, svoje rođake (*cognati*).

***Obitelj Martola, mlađega,
sina Marina Martola, starijega, Mišljenovića***

Martol, sin Marina Martolova, starijeg, bio je oženjen iz ugledne građanske obitelji Vangelista ili Evangelista. Prema ženidbenom ugovoru od 18. studenog 1528. žena mu je bila Rusa, kći Gabriela Vangeliste.⁵⁰ Imali su šestero djece; četiri sina: Marina, Gabriela, Antuna i Franu, te dvije kćeri: Anicu i Maricu. Kćeri su mu bile udate: Anica 1. kolovoza 1548. za Božu Marina Ruđe,⁵¹ a Marica 27. svibnja 1556. za Matu, sina Ivana Carmonde.⁵²

Oporuka Ruse, žene Martola Marinova

Rusa, supruga Martolova ostavila je kratku oporuku, napisanu 2. siječnja 1569. i proglašenu 22. veljače 1572. god.⁵³ Oporukom je ostavila legate sv. Mariji Velikoj i sv. Mariji na Dančama u iznosu od jedne perpere. “Ospitalu” *Domus Christi* također je namijenila legat od jedne perpere. Rusa je u oporuci izjavila da je dužnica od 100 dukata svom zetu Natalu Ruđi, te želi da se to plati od njezine četvrti. Unuki Rusi, kćerki Božinoj (Natale) za ljubav, kako veli, ostavila je pet dukata. Za

⁴⁹ DAD, Sig. 12, Ser. 1, No 290, f. 117ž-118.

⁵⁰ DAD, Sig. 13, Ser. 2, No 6, f. 88’.

⁵¹ Ugovor o mirazu nije sačuvan.

⁵² Ugovor o mirazu nije sačuvan.

⁵³ DAD, Sig. 12, Ser. 1, No 43, f. 183-183’.

mise gregorijanske, koje bi se rekle za dušu njezinu, Rusa je ostavila legat od pet dukata, dok je sedam dukata namijenila za mise sv. Binifacija za dušu svoju. Po sedam perpera namijenila je za mise gregorijanske i mise sv. Bonifaciju za duše svojih kćerki. Sve preostalo od svoje imovine ostavila je svom sinu Frani kojeg je naimenovala za svog univerzalnog nasljednika. Za epitrope (izvršitelje) oporuke Rusa je odredila Nikolu Mažibradića i svog sina Franu.

Oporuka Gabrijela, sina Martola Marinova

Pored Ruse kratku pismenu oporuku ostavio je i njezin sin Gabriel. Oporuka je napisana 10. prosinca i proglašena 18. prosinca 1566.⁵⁴ Gabriel je ostavio po šest groša crkvama sv. Marije Velike i sv. Marije na Dančama u Dubrovniku. Svim ženskim samostanima u Dubrovniku namijenio je po šest groša, svakome da bi se molilo Bogu za dušu njegovu, kako bi mu oprostili svi njegovi trgovinski povjeritelji. Sva svoja dobra - nekretnine i pokretne stvari, račune, akcije koje mu pripadaju, kako sada tako i ubuduće, ostavio je svom bratu Franu sa svim pravima. Njega je učinio i svojim univerzalnim nasljednikom, pod uvjetom da ako on za života ne bude imao zakonitog nasljednika ne može raspolagati tim njegovim dobrima, osim da ih, u podjednakim dijelovima, raspodijeli njegovim sestrama, Anici i Mari, ili njihovim nasljednicima. Ako bi zla sreća, veli Gabriel, i po Božjoj volji učinila da njegov brat Frano ne bi uspio u poslu (bankrot), ne može za svoje poslovno ozdravljenje koristiti njegova dobra. Osim toga, Gabriel je naveo i dugovanja te priznaje dug u određenom iznosu prema Mati Ivanovu Carmondi, svom rođaku, što će se namiriti iz njegovih dobara. Sve ostale potrebe, kao i potrebe njegovih sestara, Anice i Mare, naredio je da se podmiri od njegovih dobara. Za epitrope i izvršitelje oporuke Gabriel je imenovao svoje rođake, Natala Rugia i Matu Carmondu, te Evangelistu Ivana, svoga ujaka.

Obitelj i potomstvo Frane, sina Martola, mladega, Marinova

Od sinova Martola Marinova jedino je Frano bio oženjen prema ugovoru o mirazu od 26. veljače 1568. Supruga mu je bila Marija, kći Paska Martola Giorgi.⁵⁵ Imali su četvero djece; tri sina: Martola, Paska i Gabriela, te dvije kćeri: Anicu i Katu. Anica je prema ženidbenom

⁵⁴ DAD, Sig. 12, Ser. 1, No 42, f. 148.

⁵⁵ DAD, Sig. 13, Ser. 1, No 9, f. 120.

ugovoru od 25. siječnja 1605. bila udata za Kristu Augustinova Vlaichi,⁵⁶ a Kata prema ženidbenom ugovoru od 22. svibnja 1609. za Marina Ivanova Vodopiu.⁵⁷ S ovom generacijom završava se povijest obitelji Mišljenović u Dubrovniku. Smrću Gabriela, sina Franina, 1604. god. izumrla je ova obitelj po muškoj liniji. Njihovi korijeni ostali su u pobočnim linijama srodničkih obitelji u koje su se afilirale udajom ženske osobe iz roda Mišljenović.

Obitelj Mišljenović kao dubrovački građani - Lazarini i Antunini

O dobivanju dubrovačkog građanstva stara dubrovačka analistika i genealogije različito priopćavaju. Neki ističu da se to dogodilo između 1343. i 1430. god. Tada su, prema analistima, bili primljeni u članstvo *Antunina*, najuglednije dubrovačke bratovštine.⁵⁸ Tek 1547. god., kao njihovog člana u *Matrikoli Antunina* nalazimo Marina ml., sina Martolova. Nešto kasnije, 1559. god., u *Matricolu Antunina* upisan je i Martolov sin Gabriel s braćom.⁵⁹

Nakon što su se od *Antunina* 1536. god. izdvojili trgovci na "Levantu" i osnovali svoju posebnu bratovštinu *Lazarina*, pojedince iz ove obitelji nalazimo i u ovoj bratovštini. Tako među "običnim" članovima *Lazarina* nalazimo Martola ml., Marinova i Marina Martolova Mišljenovića.⁶⁰ Ovo je posve razumljivo imajući u vidu njihovu poslovnu orijentaciju usmjerenu, prvenstveno prema "Levantu".

Primanje pojedinaca iz roda Mišljenović u dvije najznačajnije dubrovačke bratovštine: *Antunine* i *Lazarine*, svjedoči o njihovom društvenom prestižu i ugledu. Svojim gospodarskim djelovanjem, primarno u trgovini, postajali su sve imućniji. Materijalna moć podloga je i njihova uspona na društvenoj ljestvici dubrovačkog građanstva.

Obitelj Mišljenović: crkveni legatori i humanitarni dobrotvori

Govoreći o pojedinim članovima obitelji Mišljenović isticali smo i njihovu darežljivost koja se ogledala u ostavljanju legata katoličkim crkvama i samostanima, te humanitarnim institucijama: bolnicama, ubožnicama, a na korištenje bolesnima, siromašnima, nezbrinutima i napuštenima.

⁵⁶ DAD, Sig. 13, Ser. 2, No 11, f. 119-120.

⁵⁷ DAD, Sig. 13, Ser. 2, No 11, f. 148.

⁵⁸ DAD, GČ, f. 19.

⁵⁹ DAD, *Matricola Antunina*, 192, 200.

⁶⁰ DAD, *Matricola Lazarina*, f. 72, 75'.

Zaključak

Rod Mišljenović, koji je u Dubrovnik došao krajem 14. st., razvijao se i opstao u Gradu više od 200 godina. Tu su se udomaćili i postali pravim Dubrovčanima. Istakli su se kao gospodarstvenici, uglavnom trgovci u Gradu, na "Levantu" i na Zapadu (u Italiji). S materijalnim probojima dolazio je i ugled i uspon na društvenoj ljestvici. Tako pojedine članove obitelji Mišljenović susrećemo u *Antuninima* i *Lazarinima*, tim najuglednijim dubrovačkim bratovštinama koje su okupljale gornji najbogatiji sloj dubrovačkog građanstva. Tijekom vremena ostvarili su ne samo poslovne već i rodbinske odnose s istaknutim dubrovačkim i inozemnim obiteljima. Tako su rodbinski bili povezani s mnogim građanskim obiteljima: Nale (Nalješ-ković), Butko(vić), Vangelista, Martini, Vlaichi, Vodopia, Turčinović, Giorgi (Kremona), Rugia, Carmonda i drugima. Rod je izumro 1604. god.

Marijan SIVRIĆ

ABOUT HERZEGOVINIAN FAMILY MIŠLJEN(OVIĆ) AND ITS DEVELOPMENT IN DUBROVNIK

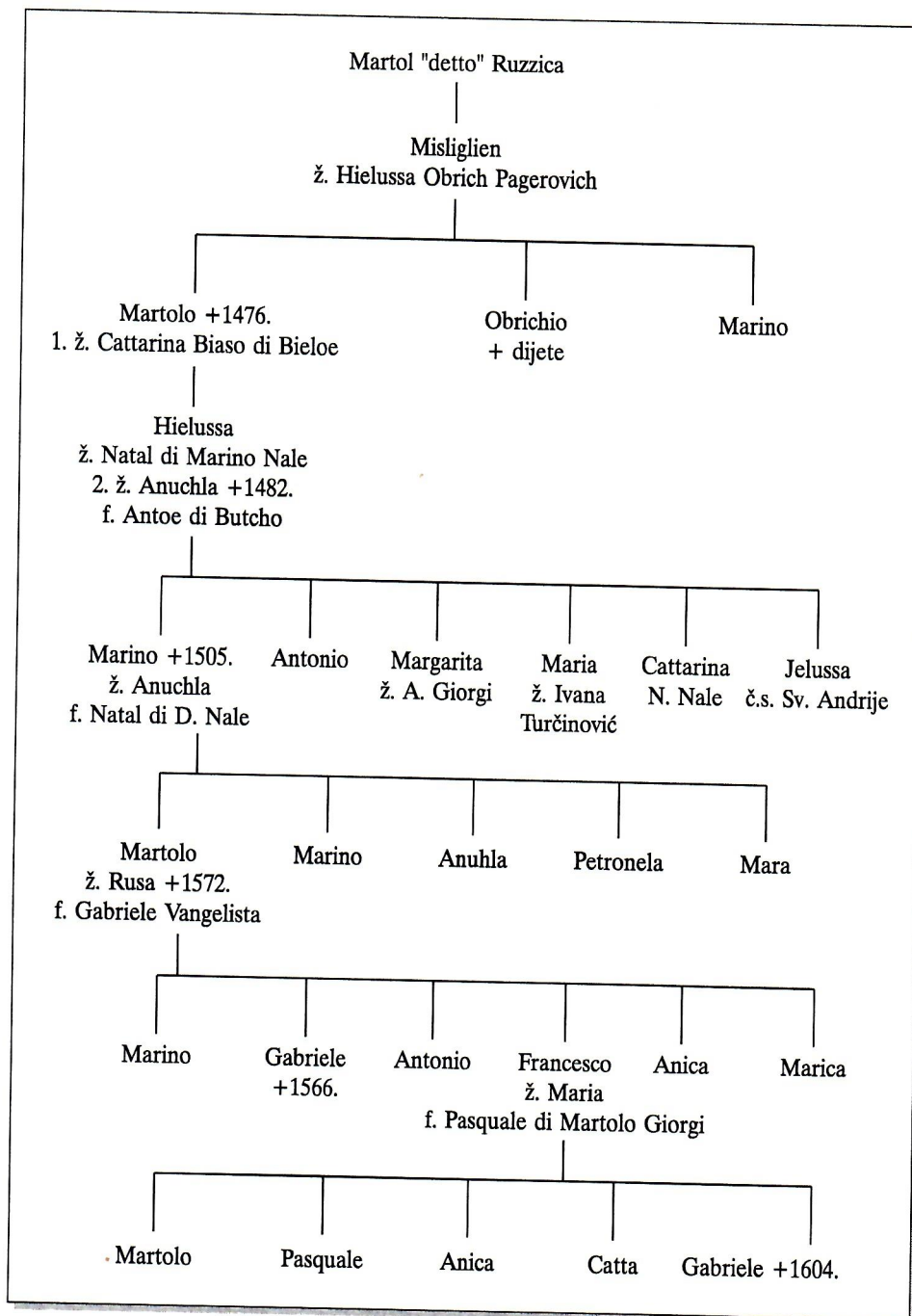
Summary

Family Mišljenović who came to Dubrovnik at the end of 14 century developed and existed in Town for more than 200 years. They acclimatized there and became the real citizens of Dubrovnik. They stressed out as the economists, mainly the traders in Town, at "Levant" and on the West (in Italy). With material profits the reputation and rise on the social scale started to appear. We can find certain members of family Mišljenović in Antunini and Lazarini, those highly respected brotherhoods from Dubrovnik which gathered the upper most richest class of Dubrovnik society. During the time, they made not only the bussines but the family relations too, with respected families from Dubrovnik and abroad. That is how they were related to numerous families from city: Nale (Nalješ-ković), Butković, Vangelista, Martini, Vladi, Vodopia, Turčinović, Giorgi (Kremona) Rugia, Carmonda and others. The birth extincted in 1604.

Napomena - signature po novom ustroju.

Sig. 10, Ser. 1 - Deb. Not.; **Sig. 12**, Ser. 1 - Test. Not.

Sig. 13, Ser. 1- Dot. Not.; **Sig. 13**, Ser. 2. - Pacta. Matrimonialia.

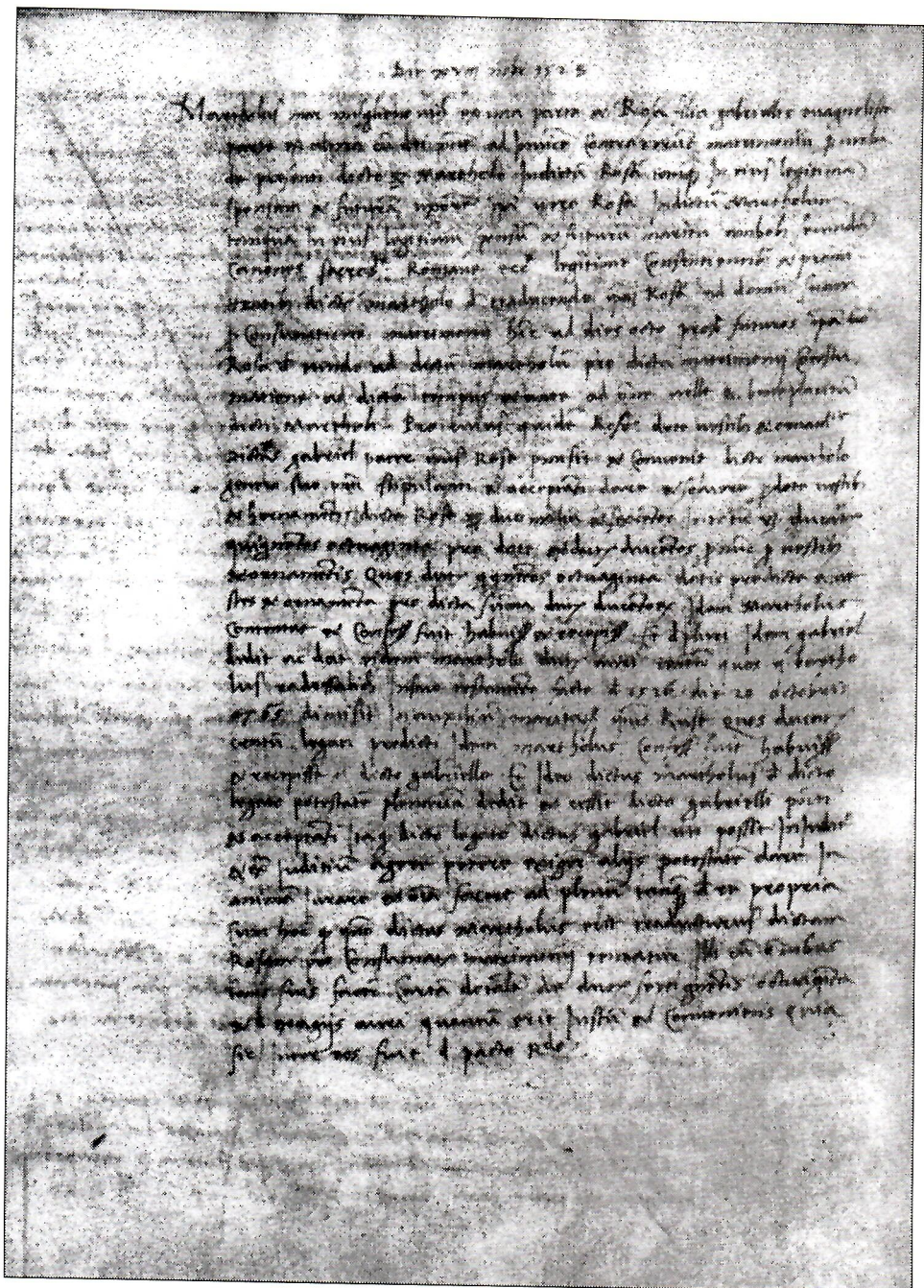
Sl. 1. Genealoško stablo roda Mišljen(ović).

T. Martoli de mišljen

Montexly frid vms de xpo julij. In q
est martoli de mišljeno vms in mntem
ubi p dnti s martolium dunt vms gnt
mfirmans dntim fuerit ad sctim dnti m
alyo hly vms. Au erant as p d s iuncy
d s dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
it dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
adi v mnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
sando mntem de Corpore pntia de dnti s
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
mntem mntem mntem mntem mntem
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
mno mntem mntem mntem mntem mntem
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s
dnti s dnti s dnti s dnti s dnti s

190

Sl. 2. Oporuka Martola Mišljen(ovića), st. iz 1476. god. (DAD, Sig. 12, Ser. 1, No 23, f. 9ž).

Sl. 3. Ženidbeni ugovor Martola Mišljenovića, ml., i Ruse, kćeri Gabriela Vangelista iz 1528. god. (DAD, Sig. 13, Ser. 2, No 6, f. 88ž).